

ČLOVEK A HODNOTY

ETICKÁ VÝCHOVA

Charakteristika predmetu

Etická výchova predstavuje overený výchovný model, ucelený program, vedúci žiakov k pozitívnym hodnotám a k ich uplatneniu v bežnom živote. Etická výchova v širšom zmysle slova zahŕňa :

- implicitnú etickú výchovu, t.j. také usporiadanie vyučovacieho procesu a života školy, aby celá atmosféra školy a rôzne podnety súvisiace so životom školy pozitívne ovplyvňovali rozvoj charakteru detí,
- etickú výchovu v užšom zmysle, t.j. usmerňovanie školského (triedneho) spoločenstva pomocou osobitných aktivít, ktoré majú v učebných plánoch vyhradený osobitný priestor.

Etická výchova v užšom zmysle má štyri podstatné zložky, ktoré sa vzájomne podmieňujú a tvoria jeden celok. Sú to :

1. Výchovný program, ktorý rozvíja faktory, podmieňujúce alebo podporujúce pozitívny vývoj osobnosti. K týmto faktorom patrí napríklad sebaoceňovanie, pozitívne hodnotenie druhých, spôsobilosti medziľudských vzťahov, empatia a iné. Najdôležitejší, možno povedať rozhodujúci z týchto faktorov je prosociálnosť, t.j. ochota a schopnosť prijať a pochopiť druhých a urobiť niečo pre druhých aj vtedy, ak z toho nemám priamy a bezprostredný prospech. Je to teda postoj príbuzný s postojom, ktorý nazývame dobroprajnou, nezištnou láskou. Preto prvú časť výchovného programu tvorí výchova k prosociálnosti, druhú časť tvorí aplikácia prosociálnosti na rôzne oblasti života, ako vzťah k práci, majetku, rodine, spoločnosti, prírode a podobne. Inými slovami, ak sa dieťa stane prosociálne, ľahko si osvojí zodpovedný vzťah k práci, rodine a prírode; ak ostane egoistické, naše výchovné snahy môžu vyjsť nazmar.

2. Určitý štýl výchovy, charakterizovaný črtami ako prijatie dieťaťa, vyjadrenie pozitívnych citov k nemu, pripisovanie pozitívnych vlastností, získanie dieťaťa pre spoluprácu a podobne. Tento výchovný štýl vytvára v triede atmosféru, ktorá sa podobá atmosfére v dobrej rodine.

3. Používanie osobitných výchovných metód. Spoločným menovateľom týchto metód je, že poskytujú deťom skúsenosť alebo umožňujú vytvoriť si vlastný úsudok. Deti sa učia z vlastného prežívania a zážitkov, ktoré potom prirodzeným spôsobom ovplyvňujú ich postoje a správanie. Preto používané metódy môžeme označiť vo všeobecnosti ako zážitkové učenie. Učiteľ ostáva v pozadí; jeho hlavná úloha pozostáva v tom, že vytvorí zaujímavú situáciu a nechá deti uvažovať, diskutovať, urobiť skúsenosť a experimentovať. Možno povedať, že učiteľ hrá moderátora, deti sa „vychovávajú“ sami.

4. Rozvíjanie prosociálnosti. Program, štýl výchovy, metódy a spôsoby výchovy sú zvolené tak, aby podporovali prosociálnosť. Nebyť tejto štvrtej zložky, mohlo by

sa stať, že vychovávame spoločensky dobre adaptovaného, vzdelaného a tvorivého, avšak egoistického a bezohľadného človeka.

Etika je širší pojem ako prosociálne správanie. Na strane druhej kľúčovým problémom mravného správania je schopnosť prekročiť hranice svojho ja, zohľadniť aj záujmy ostatných ľudí a spoločnosti, resp. urobiť niečo pre druhých bez toho, že by sme za to niečo očakávali.

Cieľom etickej výchovy je vychovať osobnosť, ktorá :

- má svoju vlastnú identitu, je sama sebou a pritom táto identita zahŕňa v sebe aj prosociálnosť,
- má pozitívny vzťah k životu a ľuďom spojený so zdravou kritickosťou,
- jej správanie je určované osobným presvedčením a zvnútornenými etickými normami, vyplývajúcimi z univerzálnej solidarity a spravodlivosti, a preto je do istej miery nezávislá od tlaku spoločnosti,
- má zrelý morálny úsudok, opierajúci sa o zovšeobecnené zásady, preto je schopná správne reagovať aj v neočakávaných a zložitých situáciách,
- charakterizuje ju spojenie správneho myslenia a správneho konania,
- koná nielen v súlade so svojimi zásadami, ale aj s citovým nasadením, čiže je v ňom súlad medzi emóciami a chcením – nekoná len z povinnosti a bez nadšenia s pocitom sebaľúti.

Rozvíjanie etických postojov a prosociálneho správania je prvoradým cieľom etickej výchovy. Okrem nich spĺňa ďalšie funkcie :

- rozvíja sociálne zručnosti (otvorená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných...)
- podporuje mentálnu hygienu – uskutočňuje primárnu prevenciu porúch správania a učenia v tomto zmysle je významným príspevkom k riešeniu otázky problémových detí.

Obsah etickej výchovy je orientovaný na atribúty, ktoré treba v dieťati rozvíjať, aby sme dosiahli výchovné ciele. Tieto atribúty tvoria v učebných osnovách tematické celky. Ide o tzv. desať základných tém a šesť aplikačných tém :

1. otvorená komunikácia
2. sebaúcta, pozitívne hodnotenie seba
3. pozitívne hodnotenie druhých
4. tvorivosť a iniciatíva
5. vyjadrenie citov
6. empatia
7. asertivita
8. reálne a zobrazené vzory
9. prosociálne správanie – pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo

10. komplexná prosociálnosť
11. etika – hľadanie koreňov prosociálneho správania
12. etika a ekonomické hodnoty
13. etika a náboženstvá – tolerancia a úcta
14. rodina, v ktorej žijem
15. výchova k manželstvu a rodičovstvu
16. ochrana prírody a životného prostredia.

Poradie jednotlivých tematických celkov má svoj význam. Postupné zvládnutie každej témy znamená, že deti sú schopné osvojovať si sociálne zručnosti z nasledujúcej témy. Je dôležité si uvedomiť, že nejde len o nácvik jednotlivých zručností, napríklad komunikácie, tvorivosti, empatie, asertivity, ale ide predovšetkým o to, aby tieto zručnosti boli v službe prosociálnosti.

5. ROČNÍK

ETICKÁ VÝCHOVA

Ciele :

- získať pozitívne skúsenosti podporujúce sebadôveru a iniciatívu.
- osvojiť si základné komunikačné zručnosti, základy spoločenského správania, naučiť sa pozitívne hodnotiť seba aj druhých.
- učiť sa riešiť každodenné situácie v medziľudských vzťahoch.
- oboznámiť sa so základnými pojmami súvisiacimi s ochranou prírody a životného prostredia.

Prehľad tematických celkov :

- I. Verbálna a neverbálna komunikácia
- II. Poznanie a pozitívne hodnotenie seba
- III. Poznanie a pozitívne hodnotenie druhých
- IV. Tvorivosť v medziľudských vzťahoch, iniciatíva
- V. Etické aspekty ochrany prírody

Obsah

I. Verbálna a neverbálna komunikácia

Spolupráca

Zoznámenie sa medzi sebou. Hry a aktivity podporujúce spoluprácu.

Zrakový kontakt

Uvedomiť si význam zrakového kontaktu. Hovoríme nielen slovami, ale aj očami, mimikou, výrazom tváre, a pod. Snažiť sa odstrániť ľahostajný výraz tváre.

Úsmev

Uvedomiť si význam úsmevu. Urobiť rôzne úkony s úsmevom, tie isté bez úsmevu (poprosiť, poďakovať, prikázať...).

Pozdrav

Pozdrav je prejavom úcty, priateľstva. Pozdravom nadväzujeme kontakty. Podanie ruky – správny stisk ruky, trvanie stisku ruky. K pozdravu patrí aj zrakový kontakt a úsmev.

Otázka a prosba

Osvojiť si základné prvky komunikácie.

Otázka- môže byť výzvou k priateľstvu, posolstvom druhého, že nás zaujíma on sám, to čo robí, čo si myslí. Prosba - vedieť milo, skromne, ale bez zbytočného sebaponižovania poprosiť.

Poďakovanie a ospravedlnenie

Osvojiť si základné prvky komunikácie.

Poďakovať a ospravedlniť sa sú základné podmienky ľudského spolunažívania. Ospravedlniť sa, ak sme sa dopustili chyby.

Rozhovor

Vedieť začať, udržiavať a ukončiť rozhovor. Zreteľný zrakový kontakt, primeraný výraz tváre, postoj prijímania a vysielania: orientácia tela k partnerovi, primeraná vzdialenosť, pokoj, zdržiavanie sa nedočkavých pohybov, neskákať druhému do reči.

Počúvanie

Precvičiť pozorné počúvanie. Poukázať na komunikačné chyby. Pri rozhovore udržiavať zrakový kontakt s partnerom. Pri rozhovore s viacerými ľuďmi pozeráť striedavo na všetkých členov skupiny (modelové situácie).

Pravda a lož

Rozlíšiť pravdu od lži. Zážitkovým spôsobom si uvedomiť negatívne dôsledky lži. Prečo je lož nesprávna, prečo ľudia klamú (modelová situácia).

II. Poznanie a pozitívne hodnotenie seba

Hodnota a veľkosť človeka, úcta k ľudskej osobe

Úcta k človeku. Ujasniť nereálnosť a absurdnosť obrazu „hrdina“ vo vedecko-fantastických filmoch.

Pozitívne sebahodnotenie

Žiaci si uvedomujú a vážia vlastné pozitívne stránky. Sebaovládanie. Hry a aktivity podporujúce pozitívne sebahodnotenie.

Poznať svoje slabé a silné stránky

Vedieť spracovať svoje zlyhania a chyby. „Aký som“ sebapoznávanie, ochota nechať sa poznať.

III. Poznanie a pozitívne hodnotenie druhých

Pozitívne hodnotiť druhých v bežných podmienkach

Pozitívne hodnotenie druhých vyjadriť prejavmi pozornosti. Vyjadriť uznanie a sympatiu. Konkrétne vyjadriť vlastnosti dobrého priateľa. Uvedomiť si účinnosť pochvaly na sebe i na iných. Vyslovovať a prijímať pochvalu.

Pozitívne hodnotenie druhých v „sťažených podmienkach“

Vedieť odpustiť, prekonať antipatiu. Zbavovať sa predsudkov (rasizmus). Komunikovať otvorene, adresne. Vedieť vyjadriť, a aj prijať, kritiku a pochvalu. Dokázať vidieť na druhých pozitívne aj negatívne vlastnosti. Pozitívne hodnotiť udalosti aj ľudí.

IV. Tvorivosť v medziľudských vzťahoch, iniciatíva

Tvorivé myslenie žiakov

Rozvoj predstavivosti a obrazotvornosti. Pozorovanie. Hry a úlohy rozvíjajúce tvorivosť.

Riešenie problémov

Tvorivé riešenie každodenných situácií zo života detí.

V. Etické aspekty ochrany prírody

Životné prostredie

Úcta ku všetkým formám života. Ekologická etika z pohľadu žiaka (ochrana prírody, zber odpadu).

Proces

V doterajšej praxi etickej výchovy sa veľmi dobre osvedčila metóda , ktorá pozostáva z nasledujúcich fáz:

1. fáza: senzibilizácia – zahŕňa emocionálnu a kognitívnu senzibilizáciu, pochopenie novej skutočnosti (poznania, hodnoty, normy) a emocionálne stotožnenie sa s ňou.
2. fáza: hodnotová – zdôvodňujúca a zovšeobecňujúca reflexia.
3. fáza: nácvik – tu ide o vyvodenie praktických dôsledkov z novej skutočnosti a osvojenie správania, ktoré je s ňou v súlade. Po tejto fáze podľa potreby môže nasledovať ďalšia reflexia.
4. fáza – zovšeobecnenie a transfer (“reálna skúsenosť”), ďalší termín – prepojenie so životom.

Tieto štyri fázy môžeme vyjadriť heslovite:

Vnímať – reflektovať – konať – zovšeobecniť.

Ak napríklad chceme naučiť deti počúvať, pomocou zaujímavej výchovnej hry vzbudíme ich záujem o túto skutočnosť (senzibilizácia), spolu pouvažujeme a podiskutujeme o tom, čo sme práve prežili (reflexia), potom im vysvetlíme

ukážeme spôsob pozorného “počúvania srdcom” a vyzveme ich, aby si to v dvojiciach

vyskúšali (nácvik). Spravidla je to veľmi zaujímavý zážitok. Po tomto cvičení môže nasledovať ďalšia reflexia: deti porozprávajú, čo zažili, čo im cvičenie dalo, ako sa pri ňom cítili. Zvyčajne už samotné deti vyjadria názor, že pozorne počúvať je veľký dar aj pre toho, koho počúvajú, aj pre toho, kto počúva – čiže uvedomujú si etickú hodnotu obsiahnutú v tomto cvičení (hodnotová reflexia). Učiteľ zvyčajne iba zhrnie a zovšeobecni to, čo deti sami zažili a vyslovili, eventuálne to postaví do širších súvislostí (význam pre život v rodine, v detskej skupine, počúvanie ako prejav úcty a uznania a pod.). Aby deti vedeli pozorne počúvať nielen na hodine etickej výchovy a v triede, ale aj doma a na ulici, medzi kamarátmi, učiteľ ich požiada napr. o to, aby si viedli záznam o tom, koho a ako počúvali doma, na ihrisku a mimo školy a aby na budúcej hodine svoje pozorovania porozprávali (zovšeobecnenie alebo prepojenie so životom).

Treba zdôrazniť, že predpokladom úspešného fungovania medelu je dodržiavanie všeobecných podmienok učenia .

Čo sa týka spôsobu realizácie tohto modelu, budeme používať nasledujúce metódy pre jednotlivé kroky :

Senzibilizácia zahŕňa :

- vysvetlenie cieľov nasledujúcich cvičení,
- predloženie hesla alebo hesiel, ktoré stručne a významným spôsobom vyjadrujú postoj alebo zásadu, ktoré si majú žiaci osvojiť,
- dialóg na súvisiace témy,
- spoločné čítanie výrazných textov alebo rozprávok (pre malé deti),
- premietnutie filmov alebo videokaziet s danou tematikou, ktoré buď slúžia ako model, alebo iným spôsobom približujú danú tému,
- rozhovor o informáciách získaných niektorou z metód opísaných pri 3.kroku.

U týchto metód prevažuje kognitívny moment, preto ich doplníme zážitkovými metódami a didaktickými hrami.

Hodnotová fáza zahŕňa :

- hodnotovú reflexiu,
- meditáciu.

Pri nácviku sa odporúčajú nasledovné techniky alebo niektoré z nich:

- písomné vyjadrenie, kedy, ako, v akých situáciách sa uskutočňuje žiadané správanie
- vysvetlenie, predvedenie a nácvik žiadúceho správania
- napísanie slohu na tému súvisiacu s preberanou látkou
- hranie roly s nácvikom žiadúceho správania
- scény, dramatizácia
- zhotovenie nástenky na danú tému.

Základnou metódou nácviku je učenie pozorovaním (podľa modelu) v zmysle teórie sociálneho učenia. Účinnosť etickej výchovy môže podporiť aj znalosť zostavovania programových balíkov na učenie alebo shaping.

Pri nácviku správania nemáme zabúdať na nácvik morálneho usudzovania formou riešenia problémových situácií.

Na zovšeobecnenie, čiže prenos osvojených spôsobilostí do každodenného života, budeme využívať:

- viesť záznamy (denník), v ktorom si žiak poznamenáva pozorovania a skúsenosti týkajúce sa danej témy a úspechov i neúspechov pri realizácii osvojeného správania
- vystrihovať z časopisov a novín správy a články týkajúce sa danej témy
- interview so skutočnými osobami z okruhu príbuzných, známych, v ktorom sa pýtame na ich relevantné skúsenosti
- rodinné posedenia pri televízii, v ktorých si pohovoríme o našich pozorovaniach v televíznych programoch
- dialóg rodičov a detí na danú tému: okrem iných výhod posledné dve techniky vtiahujú rodičov do procesu školskej výchovy

Ďalšie používané metódy sú reálne aktivity a tvorivé exploračné metódy . Ešte dôležitejšie ako konkrétne metódy je, aby učiteľ počas celého procesu pri vhodných príležitostiach:

- posilňoval žiadúce správanie pomocou atribúcie, čiže vyjadrením pozitívnych očakávaní, stimulácie a povzbudzovania . Najdôležitejšie posilňovania sú vyslovenie súhlasu, uznania a pochvaly, alebo jednoducho vyjadrenie, že učiteľ si pozitívne správanie všimol a je s ním zrozumený.
- usiloval sa o vyhasnutie negatívneho správania pomocou indukčnej disciplíny .

Hodnotenie

Na hodine etickej výchovy žiakov nehodnotíme známku. Žiaci sú hodnotení slovne - priebežne i na konci hodiny. Vytvárame podmienky tak, aby každý žiak mohol mať zážitok úspechu.

6. ROČNÍK

ETICKÁ VÝCHOVA

CIELE

- učiť sa efektívne komunikovať s rovesníkmi,
- upevniť si základy spoločenského správania,
- učiť sa základné pravidlá vyjadrovania citov,
- učiť sa spolupracovať s druhými, nadobúdať sociálne zručnosti- asertivitu, empatiu

OBSAH

I. Identifikácia a vyjadrenie vlastných citov

Naučiť sa identifikovať a vyjadriť city

Mimické vyjadrenie citov a postojov. Vedieť vyjadriť radosť a vďačnosť. Identifikovať vlastné city. Relaxácia. Identifikácia negatívnych citov a ich zvládnutie.

Naučiť sa zvládnuť prudké emócie

Identifikovať negatívne city a ich zvládnutie. Depresia. Ovládať základné pravidlá vyjadrovania citov.

Vyššie emócie

Úloha vyšších emócií v rozvoji charakteru. Hľadať vhodné spôsoby ako ovládať negatívne city.

II. Empatia

Základné zručnosti emocionálnej a kognitívnej empatie

Neverbálne vyjadrenie empatie. Pochopenie druhých. Vžiť sa do situácie druhých.

Empatia v každodennom živote.

III. Asertivita

Pasívne, agresívne a asertívne správanie

Aktivity zamerané na pochopenie významu asertivity. Príčiny a opodstatnenosť svojho rozhodovania. Odmietnutie. Sťažnosť. Vysvetliť svoje názory a práva. Mať odvahu vysloviť návrh. Poznať nevhodnosť pasívneho a agresívneho správania. Riešenie konfliktov.

IV. Reálne a zobrazené vzory

Pozitívne vzory správania v každodennom živote. Pozitívne vzory správania v literatúre.

V. Prosociálne správanie

Spolupráca

Vedieť spolupracovať s druhými. Výhody spolupráce.

Pomoc, darovanie, delenie sa

Prijímať a dávať – základné prvky v medziľudských vzťahoch, priateľstve a láske.

Motivácia k prosociálnemu správaniu.

Priateľstvo

Význam a hodnota priateľstva.

PROCES

Prostredníctvom princípov aktívneho sociálneho učenia vytvárame pozitívne sociálne skúsenosti žiaka v interakcii s učiteľom i spolužiakmi. Prezentujeme pozitívne vzory správania v literatúre, v umení i v každodennom živote. Prežitú skúsenosť postupne žiaci rozumovo chápu a vytvárajú si tak racionálne komponenty svojho prosociálneho správania.

7.ROČNÍK

ETICKÁ VÝCHOVA

CIELE

Osvojiť si základné postoje, ktoré podmieňujú kultivované dospievanie, - učiť sa obhájiť svoje práva a názory, - učiť sa kultivovane prejavovať svoj názor, - chápať pozitívne hodnoty priateľstva, lásky, manželstva a rodiny.

OBSAH

I. Objavenie vlastnej jedinečnosti a identity

Veľkosť a dôstojnosť ľudskej osoby, úcta k človeku. Poznať svoje silné a slabé stránky, pozitívne a negatívne vlastnosti. Zdravé sebavedomie. Prijatť sám seba aj so svojimi nedostatkami a rozhodnúť sa pracovať na sebe. Rovnakú šancu dávať iným.

II. Byť sám sebou, vedieť obhájiť svoje práva a názory

Vedieť sa presadiť a obhájiť v rôznych situáciách. Opýtať sa prečo, vedieť odmietnuť, vysloviť sťažnosť, vysvetliť svoje názory, požiadať o láskavosť, vysloviť návrh, čeliť manipulácii a tlaku skupiny. Uplatňovanie asertívneho správania v každodennosti.

III. Prosociálnosť ako zložka vlastnej identity

Nový vzťah k druhým. Nezávislosť a rešpektovanie, ponúkание a prijímanie slobody ako predpokladu pre schopnosť preberať zodpovednosť. Rozvíjanie vlastnej identity v interakcii s druhými, ochota odpúšťať a požiadať o odpustenie. Slobodné prijatie záväzkov a vernosť k nim ako predpoklad zrelosti – prijímanie úloh v rodine, v žiackom kolektíve, v záujmových skupinách.

IV. Etické aspekty vzťahu k vlastnej rodine

Hlbšie poznanie vlastnej rodiny – ako poznám svoju matku, svojho otca, súrodencov. Uplatňovanie sociálnych zručností v rámci rodiny – byť empatickým, otvorene a citlivo komunikovať, byť asertívnym. Reflexia nad vlastnou kritickosťou v rodine. Rešpektovanie pravidiel hry (práva a povinnosti) v rodine.

V. Etické aspekty integrovania sexuálnej zrelosti do kontextu osobnosti

Rozvíjanie sexuálnej identity. Vzťahy medzi chlapcami a dievčatami. Priateľstvo a láska. Utváranie predstáv o budúcom partnerovi. „Zázrak života“ – počatie a prenatálny život ľudského plodu. Rozpor medzi pohlavnou a psychosociálnou zrelosťou. Predčasný sexuálny styk, jeho príčiny a dôsledky. Pohlavné choroby a AIDS. Sloboda a zodpovednosť v dozrievaní sexuálnych vzťahov v manželský a rodinný zväzok.

VI. Vzťah k starým, k chorým a k osobám so špecifickými potrebami

Rozvoj empatie, komunikácie s vyššie spomínanými ľuďmi. Ochota chápať ich potreby, ale aj vidieť ich možnosti a bohatstvo, ktoré môžu odovzdať ostatným.

PROCES

Žiakov učíme poznávať samých seba, objavovať svoju identitu, preberať zodpovednosť za svoje rozhodnutia. Prehlbujú si svoju sexuálnu identitu, uvedomujú si riziká spojené s predčasným sexuálnym životom. Rozvíjame u nich pozitívny postoj k postihnutým, chorým a k iným skupinám obyvateľstva, ktoré potrebujú pomoc a porozumenie.

8. ROČNÍK

ETICKÁ VÝCHOVA

CIELE

- Učiť sa chápať základné etické problémy súvisiace s ekonomickými hodnotami, pravdou a dobrým menom,
- učiť sa rešpektovať ľudí s inými názormi, zároveň však ostať sám sebou,
- vedieť formulovať svoje životné ciele,
- vedieť zdôvodniť základné mravné normy,
- vedieť zaujať správny postoj k otázkam súvisiacim so sexualitou, manželstvom a rodinou.

OBSAH

I. Zdroje etického poznania ľudstva

Etika, mravné hodnoty a normy, svedomie. Osvojovanie si základných pojmov súvisiacich s voľbou životných cieľov, svetonázorom, náboženstvom, etickými hodnotami a normami. Hľadanie pozitívnych vzorov v literatúre, náboženstve, umení a ľudovej slovesnosti.

II. Život, telesné a duševné zdravie ako etická hodnota

Ochrana života a starostlivosť o zdravie ako etický problém. Základy duševnej hygieny. Niektoré problémy lekárskej etiky: eutanázia, génová manipulácia.

III. Etické aspekty manželstva, rodinného a sexuálneho života

Sebaovládanie ako podmienka zdravého sexuálneho života. Priateľstvo, zamilovanosť, známosť, manželstvo. Plánované rodičovstvo, antikoncepcia a prirodzené metódy regulácie počatí, interrupcia a jej možné následky.

IV. Ekonomické hodnoty a etika

Vlastníctvo a peniaze ako prostriedok a ako cieľ. „Ekonomické cnosti“, sporivosť, podnikavosť, umenie hospodáriť. Svojpomoc, solidarita, pomoc sociálne slabším. Poctivosť, ochrana spotrebiteľa.

V. Dobré meno a pravda ako etické hodnoty

Poznanie a pravda ako etické hodnoty. Pravda a lož. Tajomstvo. Je vždy nesprávne povedať pravdu? Česť, dobré meno, ublíženie na cti.

VI. Tvorivosť v medziľudských vzťahoch, v zamestnaní a v povolání

Vzťahy v škole, v zamestnaní. Mravné aspekty národného uvedomenia a demokratického občianstva.

PROCES

Žiakov učíme chápať význam svedomia vo svojom živote. Vedia pomenovať, čo v sebe zahŕňa ochrana života a starostlivosť o zdravie, učíme ich vážiť si svoj život, svoje zdravie. Vede ich k tomu, aby vedeli prejavovať solidaritu a pomoc slabým a chorým, aby mali správny vzťah k peniazom, rozumne ich využívali a čestne získavali. Aby pochopili ciele a metódy reklamy, vedeli pomôcť podporiť finančne charitu.

9. ROČNÍK

ETICKÁ VÝCHOVA

CIELE

- Rozvíjať povedomie vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti,
- prehĺbiť komunikačné spôsobilosti orientované na riešenie problémov a vedenie dialógu,
- oboznámiť sa s niektorými vlastnosťami podporujúcimi zdravý životný štýl,
- učiť sa preberať zodpovednosť pri ponuke rozličných typov závislostí, vrátane nevhodných masmediálnych vplyvov,
- chápať význam radosti a pozitívneho myslenia v ľudskom živote a snažiť sa ich šíriť.

OBSAH

I. Prehĺbenie povedomia vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti vôbec

Objavovanie nových darov, ich kultivovanie, rozvoj záujmov. Dar priateľstva pre vnútorný rozvoj ľudskej osoby. Ľudské možnosti, túžby a odvážne sny, odvaha konať.

II. Prehĺbenie komunikačných spôsobilostí

Počúvanie, vedenie dialógu, riešenie konfliktov. Asertivita orientovaná na prosociálnosť – požiadať o láskavosť, hovoriť adresne, vedieť povedať nie, oprávnená a neoprávnená kritika.

III. Zdravý životný štýl

Povedomie vlastnej hodnoty. Skromnosť (opak neprimeraného sebaocenenia), nepovyšovať sa nad iných vo vystupovaní, v nárokoch, v rečiach. Dobroprajnosť - dopriať iným materiálne i duchovné dobré, vedieť sa tešiť spolu s nimi. Cieľavedomosť, pracovitosť, usilovnosť. Čistota zmýšľania, reči a prejavov správania v oblasti sexuality, význam studu a intimity v prejavoch náklonnosti medzi chlapcom a dievčaťom. Kultivované vyjadrenie svojich citov, hlavne negatívnych. Veselosť. Sebaovládanie. Ovocie zdravého životného štýlu.

IV. Závislosti, ktoré môžu znehodnotiť a ohrozovať náš život

Fajčenie, alkohol, omamné látky. Konzumný a nezodpovedný sex.

Predmet: NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA

Ročník: 1

Počet hodín v týždni: 1

Keďže človek je z psychologického a sociologického hľadiska prirodzene bytosť náboženská, má potrebu smerovať k tomu, čo ho presahuje. Vyučovací predmet náboženská výchova má preto opodstatnenú úlohu v celistvom ponímaní výchovy v škole.

Vyučovací predmet náboženská výchova formuje v človeku náboženské myslenie, svedomie, náboženské vyznanie a osobnú vieru ako osobný prejav náboženského myslenia a integrálnej súčasti identity človeka. Ponúka prístup k biblickému posolstvu, k učeniu kresťanských cirkví a k ich tradíciám, otvára pre neho možnosť života s cirkvou.

Vyučovací predmet náboženská výchova sa zameriava na pozitívne ovplyvnenie hodnotovej orientácie žiakov tak, aby sa z nich stali slušní ľudia s vysokým morálnym kreditom, ktorých hodnotová orientácia bude prínosom pre ich osobný a rodinný život i pre život spoločnosti. Náboženská výchova je výchovou k zodpovednosti voči sebe, voči iným jednotlivcom i celej spoločnosti. Učí žiakov kriticky myslieť, nenechať sa manipulovať, rozumieť sebe, iným ľuďom a svetu, v ktorom žijú.

Výučba predmetu zároveň nadväzuje na ďalšie spoločenskovedné predmety, umožňuje žiakom ozrejmiť si morálny pohľad na mnohé témy otvorenej spoločenskej diskusie. Učí žiakov rozlišovať medzi tým, čo je akceptované spoločnosťou, a tým, čo je skutočne morálnym dobrom pre jednotlivca i pre celú spoločnosť.

Ciele vyučovacieho predmetu

Predmet náboženská výchova umožňuje žiakom:

- formulovať otázky týkajúce sa základných životných hodnôt, postojov a konania
- konfrontovať ich s vedecky a nábožensky (kresťansky) formulovanými pohľadmi na svet
- hľadať svoju vlastnú životnú hodnotovú orientáciu
- formovať svedomie
- prehľbovať medziľudské vzťahy cez skvalitnenie komunikácie
- spoznávať spôsoby komunikácie človeka s Bohom
- oceniť komunikáciu s Bohom prostredníctvom sviatosti, liturgického slávenia čítania Božieho slova
- rozvíjať kritické myslenie hodnotením pozitívnych aj negatívnych javov v spoločnosti a v cirkvi

Napĺňanie cieľov jednotlivých vzdelávacích oblastí a vyučovacích predmetov sa realizuje v školskom prostredí prostredníctvom predmetových kompetencií žiakov, ktoré zároveň rozvíja. Vyučovací predmet náboženská výchova sa podieľa na rozvoji kompetencií najmä rozvíjaním týchto predmetových kompetencií:

komunikačné kompetencie - žiak prispieva k diskusii v pracovnej skupine a v triede, kladie otázky a zisťuje odpovede, učí sa konfrontovať s názormi druhých, počúvať a byť otvorený pre odlišnosti, žiak si osvojuje vhodnú argumentáciu, učí sa vypočuť spoludiskutujúceho, formuluje otázky, porovnáva, oponuje, formuluje a vyjadruje svoje myšlienky a názory, žiak sa učí reagovať primerane situácii, je schopný uvedomiť si vlastné reakcie v konflikte, vie vyjadriť svoj názor asertívnym nezastrašujúcim spôsobom, sformulovať „ja - správu“ a vyjadriť svoje pocity, žiak sa učí dešifrovať a vhodne používať symboly, rozumie symbolickému vyjadrovaniu v rituáloch a slávnostiach profánneho a náboženského života

kompetencie k učeniu sa – žiak sa učí vyhľadávať a triediť informácie, vyhodnocuje výsledky svojho učenia a diskutuje o nich

kompetencie k riešeniu problémov – žiak sa zaujíma o rôzne problémy a nové veci, prijíma nové nápady, prípadne sám prichádza s novými nápismi a postupmi, plánuje a podieľa sa na riešení úloh s druhými, žiak vníma, rozpozná a pochopí problém závislostí, premyslí a naplánuje riešenie problému na modelovej situácii primerane svojej detskej skúsenosti obhajuje svoj názor

občianske – žiak sa adaptuje na meniace životné a pracovné podmienky, podľa svojich schopností a možností sa podieľa na ich aktívnom a tvorivom ovplyvňovaní, chápe potrebu efektívne spolupracovať s druhými pri vytváraní pravidiel, zapája sa do občianskeho života vo svojom okolí háji svoje práva aj práva iných, vníma dôležité postavenie rodiny ako základnej bunky spoločnosti

kultúrne – žiak si osvojuje si postoj vzájomnej tolerancie, učí sa akceptovať druhých ľudí takých, akí sú angažuje sa a rešpektuje vo svojom živote humánne princípy v duchu solidarity a lásky, všíma si kultúrne prejavy iných národov, národností, etník, iné kultúry a ich umenie považuje za rovnocenné a inšpirujúce, žiak vníma obrazy a symboly, architektúru, ľudovú tvorivosť (kroje, výšivky, ornamenty) rešpektuje kultúrne tradície ako základ súčasného umenia, osvojuje si prácu s literárnymi žánrami a druhmi, vníma pôvod umeleckých diel vyrastajúcich z kresťanskej tradície (obraz, literatúra, hudba, móda) žiak si osvojuje kritický prístup k médiám

sociálne a interpersonálne – žiak sa učí tolerancii, ústretovosti ale aj kritickosti, k iným, učí sa chápať ich potreby a postoje, objavuje a uznáva dôstojnosť človeka bez ohľadu na jeho schopnosť podať výkon, uvedomuje si svoje silné a slabé stránky, žiak sa vníma ako časť celku, chápe potrebu efektívne spolupracovať s druhými pri riešení danej úlohy, oceňuje skúsenosti druhých ľudí, buduje návyk vonkajších prejavov úcty k opačnému pohlaviu, žiak zaujíma pozitívne a empatické postoje k chorým, osobám so zdravotným postihnutím, starým ľuďom

existenciálne – žiak objavuje opakovanosť archetypálnych skúseností opakujúcich sa v dejinách ľudstva, oceňuje skúsenosti druhých ľudí – vzorov z dejín cirkvi, učí sa odhadnúť dôsledky rozhodnutí a činov človeka, objavuje existenciu nemennej pravdy, aplikuje vo svojom živote jednotlivé prvky spirituality

Výchovné a vzdelávacie stratégie

Vo vyučovacom predmete náboženská výchova využívame výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré žiakom umožňujú:

Kompetencie k učeniu sa

- rozumieť symbolickému spôsobu vyjadrovania biblického jazyka a jazyka cirkvi, integrovať náboženský spôsob vnímania a chápania sveta do svojho celkového vzťahu k svetu, súbežne s pohľadom prírodných a humanitných vied, prejavovať ochotu venovať sa ďalšiemu štúdiu a dialógu medzi týmito obormi aj v ďalšom živote

Komunikačné kompetencie

- porozumieť rôznym textom; poetickým, obrazným a náboženským, porovnať ich s inými druhmi textov, rozlíšiť rôzne literárne druhy v Biblii, oceniť ich krásu a reflektovať rôznosť významov ich posolstva
- vnímaním a porozumením symboliky rituálov ako súčasti vytvárania slávnosti rozvíjať schopnosť neverbálnej komunikácie

Kompetencie k riešeniu problémov

- rozvíjať kritické myslenie reflexiou problémových situácií, ich riešením v spoločnej diskusii a kladením filozofických otázok
- hľadať kritéria pre voľbu riešenia problémov, vedieť zdôvodniť svoje návrhy riešenia s dôrazom na etický prístup k ľuďom a k životnému prostrediu

Sociálne a interpersonálne kompetencie

- pri práci vo dvojiciach alebo v skupinách si uvedomiť, čo všetko so sebou prináša kooperatívny spôsob práce
- prostredníctvom cvičení a aktivít rozvíjať schopnosť stíšenia sa, vnútornej koncentrácie a meditácie, ktoré sú predpokladom hlbšej reflexie potrebnej pri vytváraní vlastného sebaobrazu
- rozvíjaním empatie a návštevou charitného domu, zaujať pozitívne a empatické postoje k chorým, osobám so zdravotným postihnutím, starým ľuďom

Občianske kompetencie

- porozumením postojov inak nábožensky alebo svetonázorovo zmýšľajúcich ľudí a chápaním kultúrneho a historického kontextu iných náboženstiev budovať postoj tolerancie
- prostredníctvom diskusie o rôznych konfliktoch z histórie aj zo súčasnosti, hľadať nielen príčiny konfliktov ale aj vzory osobností, ktoré sa vďaka svojim kresťanským postojom zasadili o ich nápravu
- postoj zodpovednosti dať do súvisu s hodnotou slobody, hľadať ich vzájomný vzťah ako aj vzťah k Božej autorite

Kultúrne kompetencie

- prezentáciou obsahov svetových náboženstiev predstavených vo vzťahu ku kresťanstvu porozumieť vzájomnému vzťahu náboženstva a kultúry
- integrovať náboženský rozmer života do vlastného vzťahu ku kultúre v jej historickom a súčasnom prejave
- rozvíjať vzťah k sakrálnemu umeniu prostredníctvom exkurzie chrámu

Existenciálne kompetencie

- prostredníctvom práce so symbolmi a symbolickou rečou vnímať transcendentnú skutočnosť
- filozofickým rozmerom vedenia diskusie spoznávať súvislosti podmieňujúce hľadanie a nachádzanie životného zmyslu a byť otvorený pre jeho transcendentnú hĺbku

Stratégia vyučovania

Pri voľbe vyučovacích metód a foriem prihliada učiteľ na usporiadanie obsahu vyučovania, vlastné činnosti a činnosti žiakov zacielené na dosiahnutie stanovených cieľov a kľúčových kompetencií žiakov. Voľba metód závisí od obsahu učiva, cieľov vyučovacej hodiny, vekových a iných osobitostí žiakov a materiálneho vybavenia.

Na vzbudenie záujmu žiakov o učebnú činnosť možno využiť motivačné metódy, ako je motivačné rozprávanie (približovanie obsahu učenia), motivačný rozhovor (aktivizovanie poznatkov a skúseností žiakov), motivačný problém (upútanie pozornosti prostredníctvom nastoleného problému), motivačnú demonštráciu (vzbudenie záujmu pomocou umeleckého diela).

Expozičné metódy je potrebné využívať pri vytváraní nových poznatkov a zručností. Odporúča sa rozprávanie (vyjadrovanie skúseností a aktívne počúvanie), vysvetľovanie (logické systematické sprostredkovanie učiva), rozhovor (verbálna komunikácia formou otázok a odpovedí na vyjadrenie faktov, konvergentných a divergentných otázok, otázok na pozorovanie, posúdenie situácie, hodnotenie javov, rozhodovanie), demonštračná metóda (demonštrácia obrazov), pozorovanie (cielené systematické vnímanie objektov a procesov), manipulácia s predmetmi (práca so symbolom, didaktická hra).

Významné miesto majú problémové metódy, ku ktorým patrí heuristická metóda (učenie sa riešením problémov založenom na vymedzení a rozbere problému, tvorbe a výbere možných riešení a vlastnom riešení) a projektová metóda (riešenie projektu, komplexná praktická úloha, problém, téma, ktorej riešenie teoretickou aj praktickou činnosťou vedie k vytvoreniu určitého produktu).

Pre realizáciu cieľov sú dôležité aktivizujúce metódy, z nich je vhodná diskusia (vzájomná výmena názorov, uvádzanie argumentov, zdôvodňovanie za účelom riešenia daného problému), filozofická diskusia je efektívnym prostriedkom, ako vytvárať rovnováhu medzi vyučovaním zameraným na prežívanie a vyučovaním zameraným na rozumové zdôvodňovanie viery, situačná metóda (riešenie problémového prípadu reálnej situácie so stretom záujmov), inscenačná metóda (sociálne učenie v modelovej predvádzanej situácii, pri ktorej sú žiaci aktérmi danej situácie), didaktické hry (seberealizačné aktivity na uplatnenie záujmov, a spontánnosti), kooperatívne vyučovanie (forma skupinového vyučovania založená na vzájomnej závislosti členov heterogénnej skupiny), dramatizácia (plánovaný dramatizovaný

prednes hry, príbehu a pod.) simulácia (simulovanie, napodobňovanie životných situácií, aktivity, ktoré vyžadujú interakciu medzi skupinou žiakov a jednotlivcami), kompozícia (vypracovanie osnovy referátu, písomné rozvíjanie témy, príbehu a pod.), "A propos": konverzácia alebo iná spoločensky orientovaná interakcia, podľa rozprávania učiteľa, žiakov, návštevníka o najdôležitejších a najaktuálnejších témach zo života. Typické autentické rozhovory.

Fixačné metódy sú neoddeliteľnou súčasťou vyučovania, napr. metódy opakovania a precvičovania, (ústne a písomné opakovanie, opakovanie s využitím hry AZ kvíz, domáce úlohy).

Žiaci počas hodín NV sedia v kruhu, aby si videli navzájom do tváre, aby sa vzájomne poznávali. Je to východisková pozícia, ktorá nie je cieľom, ale prostriedkom. Samozrejme, je možné aj iné usporiadanie priestoru v závislosti od metódy, ktorú učiteľ pre danú aktivitu zvolil.

Domáce úlohy (transfer) sa netýkajú písomného vypracovávania, ale konkrétnych jednoduchých cvičení či predsavzatí orientovaných na požadované správanie. Dôležitou súčasťou každej hodiny je podelenie sa s niekým so získanou skúsenosťou v bežnom živote.

Učebné zdroje

Učiteľ má k dispozícii metodický materiál v metodickej príručke katolíckeho náboženstva pre piaty ročník základných škôl „Poznávanie cez dialóg“, vydanú Katolíckym pedagogickým a katechetickým centrom, n.o. v Spišskej Novej Vsi. Metodická príručka obsahuje metodicky spracované témy, farebné obrazové prílohy a pracovné listy. Metodické materiály pre náboženskú výchovu obsahujú ku každej téme bohatú ponuku aktivít. Z nich si učiteľ vyberie tie, ktoré považuje za vhodné vzhľadom na svoje osobné dispozície, dispozície žiakov a iné okolnosti.

K neodmysliteľným zdrojom patrí: Sväté písmo, Katechizmus Katolíckej cirkvi, Dokumenty Katolíckej cirkvi, biblické mapy.

Časovo – tematický plán z etickej výchovy pre 5. ročník

Mesiac	Týždeň	PH	Obsah učiva	Vzdelávací cieľ	Výchovno-rozvíjajúci cieľ
september	1.	1	Úvod do učiva	Oboznámiť s cieľom a obsahom etickej výchovy	Priblížiť cieľ a obsah etickej výchovy
	2.	1	Spolupráca	Zoznámiť sa medzi sebou	Podporovať spoluprácu medzi žiakmi
	3.	1	Zrakový kontakt	Rozvíjať základné spôsobilosti neverbálnej komunikácie	Uvedomiť si význam zrakového kontaktu. Snažiť sa odstrániť ľahostajný výraz tváre
	4.	1	Úsmev	Urobiť rôzne úkony s úsmevom, tie isté bez úsmevu	Uvedomiť si význam úsmevu
október	1.	1	Pozdrav	Naučiť základné komunikačné zručnosti	Uvedomiť si, že je prejavom úcty, priateľstva, ale aj nadviazaním kontaktu
	2.	1	Otázka a prosba	Osvojiť si základné prvky komunikácie	Viesť k úcte pri vzájomných požiadavkách
	3.	1	Poďakovanie	Osvojiť si základné prvky komunikácie	Dodržiavať základné podmienky ľudského spolunažívania
	4.	1	Ospravedlnenie	Osvojiť si základné prvky komunikácie	Ospravedlniť sa ak sme sa dopustili chyby
november	1.	1	Rozhovor	Vedieť začať, udržiavať a ukončiť rozhovor	Budovať základy pre dobré spolužitie
	2.	1	Rozhovor	Vedieť dodržiavať zreteľný zrakový kontakt, primeraný výraz tváre, postoj prijímania a vysielania. Neskákať druhému do reči	Dodržiavať základy spoločenského správania
	3.	1	Počúvanie	Precvičiť pozorné počúvanie	Viesť žiakov k tomu, aby pri rozhovore reagovali na myšlienky toho druhého
	4.	1	Pravda a lož	Rozlíšiť pravdu od lži	Uvedomiť si negatívne dôsledky lži
december	1.	1	Zhrnutie témy	Upevňovať postoje a zručnosti medziľudských vzťahov	Dodržiavať základné podmienky ľudského spolunažívania

	2.	1	Hodnota a veľkosť človeka, úcta k ľudskej osobe	Objavovať veľkoleposť človeka, jeho možnosti	Pomáhať vytvárať úctu k človeku
	3.	1	Pozitívne sebahodnotenie	Objavovať vlastné pozitívne stránky	Uvedomiť si a vážiť od prírody darované vlastné pozitívne stránky
január	1.	1	Poznať svoje slabé aj silné stránky	Spracovať svoje zlyhania a chyby	Vytvárať správny vzťah k svojim chybám a zlyhaniu
	2.	1	Sebapoznávanie	Objavovať svoju hodnotu	Viesť žiakov k ochote nechať sa spoznať
	3.	1	Vnútorne sebahodnotenie	Zlepšovať sebahodnotenie žiakov	Viesť žiakov k tomu, aby si vážili vlastné pozitívne stránky
február	1.	1	Sebaovládanie	Naučiť sa disponovať so svojimi vlohami, telesnými a duševnými zdrojmi	Viesť žiakov k sebaovládaniu
	2.	1	Hry a aktivity podporujúce pozitívne sebahodnotenie	Rozvíjať pozitívne sebahodnotenie	Rešpektovať sa navzájom pri hre
	3.	1	Pozitívne hodnotenie druhých vyjadriť prejavmi pozornosti	Prejaviť druhým pozornosť alebo láskavosť a tým podporiť ich sebahodnotenie	Vytvárať pekné vzťahy medzi ľuďmi
marec	1.	1	Pochvala a jej účinnosť	Vyjadriť uznanie a sympatie	Vytvárať pekné vzťahy medzi ľuďmi
	2.	1	Pozitívne hodnotenie druhých	Konkrétne vyjadriť vlastnosti dobrého priateľa	Oceniť priateľstvo
	3.	1	Vyslovovať a prijímať pochvaly druhých	Nácvik priateľského prijímania a pozornosti pre iných	Vzájomne si pomáhať
	4.	1	Prekonať antipatiu a odpustiť	Uvedomiť si a prijať dôležitosť odpúšťania	Vytvárať pekné vzťahy medzi ľuďmi
apríl	1.	1	Rasizmus v nás	Zbavovať sa predsudkov	Vytvárať pekné vzťahy medzi ľuďmi
	2.	1	Otvorená komunikácia	Komunikovať otvorene, adresne	Budovať základy pre dobré spolužitie
	3.	1	Vedieť vyjadriť aj prijať kritiku i pochvalu	Hľadať pravdu o sebe	Viesť žiakov k sebaovládaniu
	4.	1	Tvorivé myslenie – koláž k príbehu	Tvoriť koláž k zvolenému príbehu	Akceptovať druhých pri skupinových rozhodnutiach

máj	1.	1	Tvorivé myslenie – koláž k príbehu	Dokončiť koláž	Akceptovať druhých pri skupinových rozhodnutiach
	2.	1	Tvorivé myslenie	Riešiť hádanky a hlavolamy	Rešpektovať pravidlá pri práci v skupine
	3.	1	Tvorivé myslenie	Rozvíjať verbálnu tvorivosť	Rešpektovať pravidlá pri práci v skupine
	4.	1	Kreativita vo vzájomnej pomoci	Podnietiť fantáziu u žiakov	Viesť žiakov k vzájomnej pomoci
jún	1.	1	Riešenie problémov	Tvorivo riešiť situácie zo života žiakov	Viesť žiakov k tvorivosti
	2.	1	Životné prostredie	Pochopiť nutnosť triediť odpad, recyklovať ho	Viesť žiakov k úcte ku všetkým formám života
	3.	1	Životné prostredie	Ochraňovať prírodu	Viesť žiakov k úcte ku všetkým formám života
	4.	1	Zhodnotenie celoročnej práce	Zhodnotiť prácu žiakov	Prijať hodnotenie svojej práce od iných

Časovo – tematický plán z etickej výchovy pre 6. ročník

Mesiac	Týždeň	PH	Obsah učiva	Vzdelávací cieľ	Výchovno-rozvíjajúci cieľ
september	1.	1	Úvod do učiva	Oboznámiť s cieľom a obsahom etickej výchovy	Priblížiť cieľ a obsah etickej výchovy
	2.	1	Mimické vyjadrenie citov a postojev	Mimikou vyjadriť city a postoje	Vedieť prejavíť svoje city a postoje
	3.	1	Vyjadrenie radosti a vďačnosti	Vedieť vyjadriť radosť a vďačnosť	Vedieť prejavíť svoje city
	4.	1	Identifikácia vlastných citov	Identifikovať vlastné city	Viesť k vnímaniu vlastných citov
október	1.	1	Relaxácia	Relaxovať	Viesť k správnej životospráve
	2.	1	Identifikácia negatívnych citov a ich zvládnutie	Identifikovať negatívne city a zvládnuť ich	Uvedomiť si následky negatívnych citov
	3.	1	Identifikácia negatívnych citov a ich zvládnutie	Identifikovať negatívne city a zvládnuť ich	Predchádzať negatívnym citom
	4.	1	Depresia	Poznať prejavy depresie	Naučiť sa pracovať s vlastnými citmi
november	1.	1	Základné pravidlá vyjadrenia citov	Ovládať pravidlá vyjadrenia citov	Rešpektovať druhých
	2.	1	Úloha vyšších emócií v rozvoji charakteru	Poznať vyššie emócie	Motivovať k identifikácii a vyjadreniu vlastných citov
	3.	1	Vhodné spôsoby, ako ovládať negatívne city	Naučiť sa ovládať negatívne emócie	Motivovať k identifikácii a vyjadreniu vlastných citov
	4.	1	Základné zručnosti emocionálnej a kognitívnej empatie	Vedieť, čo je empatia	Uvedomiť si potrebu empatického správania
december	1.	1	Neverbálne vyjadrenie empatie	Neverbálne vyjadriť empatiu	Uvedomiť si neverbálnu empatiu v ľudskom živote
	2.	1	Pochopenie druhých	Pochopiť druhých ľudí	Vnímať potreby druhých ľudí
	3.	1	Vžiť sa do situácie druhých	Vedieť sa vžiť do situácie druhých	Rozvíjať empatiu
január	1.	1	Empatia v každodennom živote	Rozpoznať empatiu v živote	Rozvíjať empatiu
	2.	1	Asertivita	Vedieť, čo je asertivita	Vyjadriť svoj postoj

	3.	1	Pasívne, agresívne a asertívne správanie	Rozlišovať druhy správania	Viesť k primeranému správaniu
február	1.	1	Aktivity zamerané na pochopenie významu asertivity	Riešiť problémové situácie asertívne	Rozvíjať asertívne správanie
	2.	1	Aktivity zamerané na pochopenie významu asertivity	Riešiť problémové situácie asertívne	Rozvíjať asertívne správanie
	3.	1	Príčiny a opodstatnenosť svojho rozhodovania	Poznať príčiny a opodstatnenosť svojho rozhodnutia	Motivovať k asertívnemu správaniu
marec	1.	1	Odmietnutie	Naučiť sa vhodne vysloviť odmietnutie	Motivovať k asertívnemu správaniu
	2.	1	Sťažnosť	Vysloviť sťažnosť	Motivovať k asertívnemu správaniu
	3.	1	Moje názory a práva	Vysvetliť svoje názory a práva	Viesť žiakov k asertívnemu správaniu
	4.	1	Moje názory a práva	Vysvetliť svoje názory a práva	Viesť žiakov k asertívnemu správaniu
apríl	1.	1	Návrh	Vedieť vysloviť vlastný návrh	Povzbudzovať k asertívnemu správaniu
	2.	1	Nevhodnosť pasívneho a agresívneho správania	Uvedomiť si nevhodnosť pasívneho a agresívneho správania	Nadobudnuté sociálne zručnosti prenášať do každodenného života
	3.	1	Riešenie konfliktov	Riešiť konfliktné situácie primeraným spôsobom	Nadobudnuté sociálne zručnosti prenášať do každodenného života
	4.	1	Pozitívne vzory správania v každodennom živote	Identifikovať pozitívne vzory správania v každodennom živote	Vnímať prejavy ľudí v blízkom okolí
máj	1.	1	Pozitívne vzory správania v literatúre	Nájsť pozitívne vzory správania v literatúre	Hľadať svoj vzor správania
	2.	1	Spolupráca	Vedieť spolupracovať s druhými	Realizovať sociálne zručnosti v každodennom živote
	3.	1	Výhody spolupráce	Poznať výhody spolupráce	Viesť k spolupráci
	4.	1	Pomoc	Osvojiť si základné prvky v medziľudských vzťahoch	Viesť k prosociálnemu správaniu
jún	1.	1	Darovanie	Obdarovať druhých ľudí	Motivovať k prosociálnemu správaniu
	2.	1	Delenie sa	Vedieť sa podeliť	Motivovať k prosociálnemu správaniu

	3.	1	Priateľstvo	Poznať význam a hodnotu priateľstva	Byť dobrým priateľom
	4.	1	Zhrnutie aktivít	Zhodnotiť celoročnú prácu	Viesť k sebahodnoteniu

Časovo – tematický plán z etickej výchovy pre 7. ročník

Mesiac	Týždeň	PH	Obsah učiva	Vzdelávací cieľ	Výchovno-rozvíjajúci cieľ
september	1.	1	Úvod do učiva	Oboznámiť s cieľom a obsahom etickej výchovy	Priblížiť cieľ a obsah etickej výchovy
	2.	1	Poznať svoje silné a slabé stránky, pozitívne a negatívne vlastnosti.	Naučiť sa vnímať a prijímať seba samého	Viesť žiakov k sebaúcte
	3.	1	Zdravé sebavedomie	Uvedomiť si, že naša jedinečnosť je vo viacerých odlišnostiach	Podporiť u žiakov úctu k sebe a k druhým
	4.	1	Prijat' sám seba a rozhodnúť sa pracovať na sebe	Poznávať seba samého, prijať svoj vzhlľad	Viesť žiakov k pozitívnemu uvažovaniu o sebe
október	1.	1	Úcta k človeku	Rozvíjať a upevňovať vedomie ľudskej dôstojnosti, prijať sa navzájom	Akceptovať a vážiť si druhých
	2.	1	Zhrnutie témy	Poznať sám seba	Podporiť u žiakov úctu k sebe a k druhým
	3.	1	Asertívne správanie	Poznať asertívne práva	Viesť žiakov k asertívnemu správaniu
	4.	1	Vedieť opýtať sa prečo, vedieť odmietnuť ponuku	Vedieť jasne a presne vyjadriť svoje presvedčenia a názory	Viesť žiakov k asertívnemu správaniu
november	1.	1	Vedieť vysloviť sťažnosť a svoje názory	Vedieť jasne a presne vyjadriť svoje oprávnené požiadavky, svoje názory	Viesť žiakov k asertívnemu správaniu
	2.	1	Vedieť požiadať o láskavosť, vedieť vysloviť návrh	Vedieť jasne a presne vyjadriť svoje oprávnené požiadavky, svoje názory	Rozvíjať u žiakov asertívne zručnosti
	3.	1	Vedieť čeliť tlaku skupiny	Vedieť jasne a presne vyjadriť svoje presvedčenia a názory	Viesť žiakov k asertívnemu správaniu
	4.	1	Asertívne správanie v každodennosti	Uplatňovať asertívne správanie v každodennosti	Nadobudnuté sociálne zručnosti prenášať do každodenného života
december	1.	1	Aktivity zamerané na pochopenie významu asertivity	Riešiť problémové situácie - asertívne správanie	Viesť k primeranému správaniu

	2.	1	Nezávislosť a rešpektovanie	Prijať zodpovednosť za svoje rozhodnutia	Chápať pozitívne hodnoty priateľstva
	3.	1	Rozvíjanie vlastnej identity v interakcii s druhými	Vedieť odpúšťať a požiadať o odpustenie	Naučiť sa vzájomnej dôvere
január	1.	1	Slobodné prijatie záväzkov a vernosť k nim	Prijať úlohy v rodine, v žiackom kolektíve, v záujmových skupinách	Pochopiť dôležitosť spolupráce a vzájomnej pomoci, pozitívne hodnoty priateľstva
	2.	1	Slobodné prijatie záväzkov a vernosť k nim	Prijať úlohy v rodine, v žiackom kolektíve, v záujmových skupinách	Pochopiť dôležitosť spolupráce a vzájomnej pomoci
	3.	1	Poznanie vlastnej rodiny	Uvedomiť si hodnotu rodičov	Podporovať u žiakov pozitívne vnímanie rodičov
február	1.	1	Poznanie vlastnej rodiny	Uvedomiť si hodnoty súrodencov	Podporovať u žiakov pozitívne vnímanie súrodencov
	2.	1	Uplatňovanie sociálnych zručností v rámci rodiny	Vedieť otvorene a citlivo komunikovať	Precítiť náklonnosť a vzťah k blízkeму
	3.	1	Uplatňovanie sociálnych zručností v rámci rodiny	Vedieť otvorene a citlivo komunikovať	Precítiť náklonnosť a vzťah k blízkeму
marec	1.	1	Reflexia nad vlastnou kritickosťou v rodine	Identifikovať hodnoty vzoru z rodinného prostredia	Uvedomiť si, že nikto nie je dokonalý
	2.	1	Rešpektovanie pravidiel hry v rodine	Uvedomiť si svoje práva a povinnosti v rodine	Rozvíjať u žiakov asertívne zručnosti
	3.	1	Rešpektovanie pravidiel hry v rodine	Uvedomiť si svoje práva a povinnosti v rodine	Rozvíjať u žiakov asertívne zručnosti
	4.	1	Rozvíjanie sexuálnej identity	Zamyslieť sa nad svojou sexuálnou identitou a rolou	Precítiť vlastnú sexuálnu identitu
apríl	1.	1	Vzťahy medzi chlapcami a dievčatami	Rozvíjať sebaúctu, spoznať a prijať sa navzájom	Uvedomiť si vzťahy medzi sebou
	2.	1	Vzťahy medzi chlapcami a dievčatami	Pomenovať odlišnosti medzi pohlaviami	Precítiť vlastnú sexuálnu identitu
	3.	1	Priateľstvo a láska	Pochopiť význam a zmysel priateľstva a lásky	Uvedomiť si vlastnú jedinečnosť a hodnotu

	4.	1	Utváranie predstáv o budúcom partnerovi	Vedieť vyjadriť svoje predstavy o budúcom partnerovi	Podporovať zdravú sebaúctu
máj	1.	1	Počatie a prenatálny život ľudského plodu	Vedieť o počatí a prenatálnom vývoji ľudského plodu	Uvedomovať si riziká spojené so sexuálnym životom
	2.	1	Rozpor medzi pohlavnou a psychosociálnou zrelosťou	Spoznať rozpor medzi pohlavnou a psychosociálnou zrelosťou	Uvedomovať si riziká spojené so sexuálnym životom
	3.	1	Predčasný sexuálny styk	Formovať názory a postoje k otázkam predmanželského sexu. Vymenovať následky predčasného sexuálneho styku	Uvedomovať si riziká spojené s predčasným sexuálnym životom
	4.	1	Pohlavné choroby a AIDS	Poznať spôsoby prenosu 3 pohlavných chorôb a ako sa treba chrániť	Uvedomovať si riziká spojené so sexuálnym životom
jún	1.	1	Sloboda a zodpovednosť v dozrievaní sexuálnych vzťahov v manželský a rodinný zväzok	Chápať pozitívne hodnoty manželstva a rodiny	Pozitívne vnímať a reálne hodnotiť situácie a udalosti
	2.	1	Vzťah k starým, k chorým a k osobám so špecifickými potrebami	Rozvíjať empatiu a komunikáciu so starými a chorými ľuďmi	Vytvárať pozitívny vzťah k starým, chorým a k osobám so špecifickými potrebami
	3.	1	Vzťah k starým, k chorým a k osobám so špecifickými potrebami	Vnímať potreby týchto ľudí	Viesť žiakov k tolerancii
	4.	1	Zhrnutie aktivít	Zhodnotiť celoročnú prácu	Viesť k sebahodnoteniu

Časovo – tematický plán z etickej výchovy pre 8. ročník

Mesiac	Týždeň	PH	Obsah učiva	Vzdelávací cieľ	Výchovno-rozvíjajúci cieľ
september	1.	1	Úvod do učiva	Oboznámiť s cieľom a obsahom etickej výchovy	Priblížiť cieľ a obsah etickej výchovy
	2.	1	Etika, mravné hodnoty a normy.	Vedieť zdôvodniť základné mravné normy	Viesť žiakov k prosociálnemu a altruistickému správaniu
	3.	1	Etika, mravné hodnoty a normy.	Precvičiť základné sociálne zručnosti	Viesť žiakov k prosociálnemu a altruistickému správaniu
	4.	1	Osvojovanie si základných pojmov súvisiacich s voľbou životných cieľov a svetonázorom	Vedieť formulovať svoje životné ciele	Podnietiť rozvoj kladných charakterových vlastností
október	1.	1	Osvojovanie si základných pojmov súvisiacich s náboženstvom, etickými hodnotami a normami	Vedieť formulovať svoje životné ciele	Podnietiť rozvoj kladných charakterových vlastností
	2.	1	Hľadanie pozitívny vzorov v literatúre a náboženstve	Nájsť pozitívne vzory správania v literatúre a náboženstve	Viesť žiakov k prosociálnemu a altruistickému správaniu
	3.	1	Hľadanie pozitívny vzorov v umení a ľudovej slovesnosti	Nájsť pozitívne vzory správania v umení a ľudovej slovesnosti	Viesť žiakov k prosociálnemu a altruistickému správaniu
	4.	1	Ochrana života a starostlivosť o zdravie ako etický problém	Naučiť sa vnímať problémy rizikového správania, uvedomovať si ich dosah a dôsledky v živote mladého človeka	Upevňovať vedomie zodpovednosti za vlastné správanie, za svoju budúcnosť
november	1.	1	Ochrana života a starostlivosť o zdravie ako etický problém	Formovať názory a postoje k téme	Rozvíjať komunikačné zručnosti, schopnosť vidieť veci rôznym spôsobom
	2.	1	Základy duševnej hygieny	Poznať prejavy depresie, rozvíjať asertívne techniky	Motivovať k identifikácii a primeranému vyjadreniu vlastných citov
	3.	1	Vhodné spôsoby, ako ovládať negatívne city	Naučiť sa ovládať negatívne emócie	Motivovať k identifikácii a primeranému vyjadreniu vlastných citov
	4.	1	Niektoré problémy lekárskej etiky : eutanázia, génová manipulácia	Formovať názory a postoje k téme	Rozvíjať komunikačné zručnosti, schopnosť vidieť veci rôznym spôsobom

december	1.	1	Priateľstvo a známosť	Uvedomiť si pozitívne vlastnosti, ktoré robia dobrého priateľa	Uvedomiť si hodnotu priateľstva
	2.	1	Zamilovanosť	Uvedomiť si rôzne podoby lásky a následky prepadnutia vášňam	Rozvíjať komunikačné zručnosti, schopnosť vidieť veci rôznym spôsobom
	3.	1	Výber partnera	Ujasniť si kvality dôležité pre výber partnera	Rozvíjať komunikačné zručnosti, schopnosť vidieť veci rôznym spôsobom
január	1.	1	Manželstvo	Prijatie zodpovednosti za vlastnú pripravenosť na manželstvo, Vytvoriť si predstavu o kvalitnom partnerskom vzťahu	Rozvíjať komunikačné zručnosti, schopnosť vidieť veci rôznym spôsobom
	2.	1	Rodina	Formovať predstavy o harmonických rodinných vzťahoch	Rozvíjať interpersonálne vzťahy a komunikačné zručnosti
	3.	1	Sebaovládanie ako podmienka zdravého sexuálneho života	Oboznámiť o rizikách predčasných sexuálnych aktivít, hľadať východiská	Viesť žiakov k zodpovednosti, ktorú na seba preberajú pri začatí pohlavného života
február	1.	1	Plánované rodičovstvo	Pouvažovať nad súvislosťou medzi sexuálnym správaním a zodpovednosťou	Viesť žiakov k zodpovednosti
	2.	1	Sexuálne prenosné ochorenia	Vedieť základné informácie o sexuálne prenosných ochoreniach	Viesť žiakov k zodpovednosti, ktorú na seba preberajú pri začatí pohlavného života
	3.	1	Antikonцепcia a prirodzené metódy regulácie počatí	Poznať metódy ochrany pred počatím	Viesť žiakov k zodpovednosti, ktorú na seba preberajú pri začatí pohlavného života
marec	1.	1	Interrupcia a jej možné následky	Vedieť, čo je interrupcia. Poznať jej možné následky	Viesť žiakov k zodpovednosti, ktorú na seba preberajú pri začatí pohlavného života

	2.	1	Vlastníctvo a peniaze ako prostriedok a ako cieľ	Uvedomenie si dôležitosti obdarovania, vzájomnej pozornosti, nezištnej spolupráce a pomoci v rodinnom spoločenstve	Pestovať schopnosť správneho a zodpovedného rozhodnutia
	3.	1	Ekonomické cnosti	Zorientovať sa vo finančnom hospodárení	Pestovať schopnosť správneho a zodpovedného rozhodnutia
	4.	1	Svojpomoc	Uvedomiť si zodpovednosť za seba. Objaviť svoje pozitívne vlastnosti	Viesť žiakov k zodpovednosti
apríl	1.	1	Solidarita	Obdarovať druhých ľudí, vedieť sa podeliť. Podnietiť tvorivosť v oblasti medziľudských vzťahov	Viesť k prosociálnemu správaniu
	2.	1	Pomoc sociálne slabším	Zmapovať možnosti, čo môžeme urobiť pre druhých	Viesť k prosociálnemu správaniu
	3.	1	Poctivosť	Uvedomiť si pozitívne dôsledky poctivosti	Rozvíjať pozitívne vlastnosti u žiakov
	4.	1	Ochrana spotrebiteľa	Poznať práva spotrebiteľa	Vedieť jasne a presne vyjadriť svoje oprávnené požiadavky, svoje názory
máj	1.	1	Poznanie a pravda ako etické hodnoty	Viesť žiakov k pravdovravnosti	Rozvíjať pozitívne vlastnosti u žiakov
	2.	1	Pravda a lož	Uvedomiť si negatívne dôsledky lži	Rozvíjať pozitívne vlastnosti u žiakov
	3.	1	Tajomstvo	Pouvažovať, kedy je potrebné zachovať tajomstvo	Viesť k spolupráci
	4.	1	Je vždy nesprávne povedať pravdu?	Precvičiť základné prvky v medziľudských vzťahoch	Viesť k prosociálnemu správaniu
jún	1.	1	Česť, dobré meno, ublíženie na cti	Hľadať pravdu o sebe. Vedieť asertívne riešiť konfliktné situácie	Motivovať k prosociálnemu správaniu
	2.	1	Vzťahy v škole, v zamestnaní	Uvedomiť si význam spolupráce	Motivovať k prosociálnemu správaniu

	3.	1	Vzťahy v škole, v zamestnaní	Poznať význam a hodnotu priateľstva	Motivovať ku kolektívnej prosociálnosti
	4.	1	Zhrnutie aktivít	Zhodnotiť celoročnú prácu	Viesť k sebahodnoteniu

Časovo – tematický plán z etickej výchovy pre 9. ročník

Mesiac	Týždeň	PH	Obsah učiva	Vzdelávací cieľ	Výchovno-rozvíjajúci cieľ
september	1.	1	Úvod do učiva	Oboznámiť s cieľom a obsahom etickej výchovy	Priblížiť cieľ a obsah etickej výchovy
	2.	2	Objavovanie nových darov, ich kultivovanie, rozvoj záujmov	Rozvíjať schopnosť byť sám sebou	Napomáhať nadobúdaníu správnej sebaúcty
	3.	2	Dar priateľstva pre vnútorný rozvoj ľudskej osoby	Podporiť u žiakov úctu k sebe a k druhým	Podporiť u žiakov rozvíjanie priateľských vzťahov. Poznať význam a hodnotu priateľstva
	4.	2	Ľudské možnosti, túžby a odvážne sny, odvaha konať	Uvedomiť a vážiť si od prírody darované vlastné pozitívne stránky	Rozvíjať povedomie vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti
október	1.	2	Ľudské možnosti, túžby a odvážne sny, odvaha konať	Poznať vlastné možnosti	Rozvíjať povedomie vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti
	2.	2	Počúvanie, vedenie dialógu	Rozvíjať aktívne počúvanie a vedieť viesť rozhovor	Rozvíjať medziľudské spôsobilosti
	3.	2	Riešenie konfliktov	Prehĺbiť komunikačné spôsobilosti orientované na riešenie problémov	Rozvíjať medziľudské spôsobilosti
	4.	2	Asertivita orientovaná na prosociálnosť	Vedieť požiadať o láskavosť	Rozvíjať asertívne správanie sa žiakov
november	1.	2	Asertivita orientovaná na prosociálnosť	Vedieť hovoriť adresne	Rozvíjať asertívne správanie sa žiakov
	2.	2	Asertivita orientovaná na prosociálnosť	Vedieť povedať nie	Rozvíjať asertívne správanie sa žiakov
	3.	2	Asertivita orientovaná na prosociálnosť	Vedieť rozlišovať oprávnenú a neoprávnenú kritiku	Rozvíjať asertívne správanie sa žiakov
	4.	2	Povedomie vlastnej hodnoty	Naučiť sa spoznávať svoje silné aj slabé stránky	Napomáhať nadobúdaníu správnej sebaúcty

december	1.	2	Skromnosť	Nepovyšovať sa nad inými vo vystupovaní, v nárokoch, v rečiach	Viesť žiakov k primeranému sebaoceneniu
	2.	2	Dobroprajnosť	Pochopiť druhých ľudí. Vedieť sa vžiť do situácie druhých	Vnímať potreby druhých ľudí
	3.	2	Cieľavedomosť, pracovitosť, usilovnosť	Oboznámiť sa s vlastnosťami podporujúcimi zdravý životný štýl	Podporovať zdravý životný štýl
január	1.	2	Čistota zmýšľania, reči a prejavov správania v oblasti sexuality	Uvedomiť si význam studu a intimity v prejavoch náklonnosti medzi chlapcom a dievčaťom	Podporovať zdravý životný štýl
	2.	2	Kultivované vyjadrenie svojich citov	Vedieť kultivovane vyjadriť svoje city	Vedieť negatívne city týkajúce sa správania iných osôb vyjadrovať kultivovane
	3.	2	Veselosť	Rozlišovať druhy správania	Viesť k primeranému správaniu
február	1.	2	Sebaovládanie	Naučiť sa rozpoznať, identifikovať a usmerňovať svoje city	Rozvíjať charakter a zrelosť osobnosti
	2.	2	Sebaovládanie	Naučiť sa rozpoznať, identifikovať a usmerňovať svoje city	Rozvíjať charakter a zrelosť osobnosti
	3.	2	Ovocie zdravého životného štýlu	Uvedomiť si význam vlastností podporujúcich zdravý životný štýl	Podporovať zdravý životný štýl
marec	1.	2	Fajčenie a alkohol	Poznať vplyv fajčenia a alkoholu na ľudský organizmus	Učiť sa preberať zodpovednosť pri ponuke rozličných typov závislosti
	2.	2	Omamné látky	Poznať vplyv omamných látok na ľudský organizmus	Učiť sa preberať zodpovednosť pri ponuke rozličných typov závislosti
	3.	2	Konzumný a nezodpovedný sex		
	4.	2	Hracie automaty, nadmerné sledovanie televízie	Poznať vplyv hracích automatov a nadmerného sledovania televízie na človeka	Učiť sa preberať zodpovednosť pri ponuke rozličných typov závislosti

apríl	1.		Sekty a kulty, skupiny orientované na rasovú neznášanlivosť	Prijat' odlišnosti v rámci spoločenských, etnických a národnostných skupín	Rozvíjať základy porozumenia a spolupatričnosti
	2.	2	Prosociálne vzory v masmédiách	Nájsť a prijať pozitívne vzory správania v masmédiách	Hľadať svoj vzor správania
	3.	2	Kritické hodnotenie videoprodukcie a televíznych programov	Poznať negatívne aspekty televízie	Vychovávať kritického diváka
	4.	2	Televízna pseudorealita a jej hodnotenie. Výchova kritického diváka	Uvedomiť si rozdiel medzi realitou a pseudorealitou, ktorú nám predkladá televízia	Vychovávať kritického diváka
máj	1.	2	Možnosti pozitívneho ovplyvňovania televíziou	Poznať pozitívne aspekty televízie	Vychovávať kritického diváka
	2.	2	Radosť ako dôsledok objavovania hodnôt	Objavovať hodnoty	Chápať význam radosti a pozitívneho myslenia v ľudskom živote
	3.	2	Radosť ako výsledok vynaloženej námahy pri dosahovaní cieľa	Rozvíjať sebapoznávanie	Chápať význam radosti a pozitívneho myslenia v ľudskom živote
	4.	2	Radosť ako predpoklad i dôsledok socializácie	Rozvíjať prosociálne správanie a empatiu	Viesť k prosociálnemu správaniu
jún	1.	2	Radosť ako dar pre iných	Rozvíjať prosociálne správanie a empatiu	Motivovať k prosociálnemu správaniu
	2.	2	Pozitívny vzťah k životu a k ľuďom	Rozvíjať prosociálne správanie a empatiu	Motivovať k prosociálnemu správaniu
	3.	2	Zhrnutie aktivít	Rozvíjať prosociálne správanie	Motivovať k prosociálnemu správaniu
	4.	2	Zhodnotenie celoročnej práce	Zhodnotiť celoročnú prácu	Viesť k sebahodnoteniu